

Глобални стандарди финансијског извештавања: последица и фактор економске глобализације

Global Financial Reporting Standards: Consequence and Factor of Economic Globalization

Владимир Обрадовић*

Универзитет у Крагујевцу, Економски факултет

Сажетак: Развој стандарда финансијског извештавања био је у дугом периоду готово искључиво национално оријентисан. Последица тога јесу суштинске разлике у стандардима и праксама финансијског извештавања између земаља, које доносе озбиљне проблеме многим учесницима у међународном бизнису, посебно мултинационалним компанијама и међународним инвеститорима. Глобализација пословних активности, а нарочито тржишта капитала, условила је потребу за изградњом јединственог сета квалитетних глобалних стандарда финансијског извештавања. Глобалне стандарде финансијског извештавања, чија изградња је у току, не треба посматрати само као рачуноводствени одговор на глобализацију тржишта капитала. Они су један од битних фактора даље глобализације и интеграције тржишта капитала, а тиме и глобалног економског развоја, јер служе као средство за задовољење информационих потреба бројних учесника на тржиштима капитала широм света. Међународни стандарди финансијског извештавања (МСФИ) имају потенцијал да прерасту у универзални језик финансијског извештавања. Они су широко заступљени у свету, али постоји много простора за њихово даље распрострањивање.

Кључне речи: финансијско извештавање, стандарди, глобализација, тржиште капитала, Међународни стандарди финансијског извештавања (МСФИ).

Abstract: Development of financial reporting standards has been almost entirely nationally oriented for a long period. Consequently, substantial discrepancies among the standards and practices of financial reporting between the countries have appeared, and cause serious problems to many participants of the international business, especially to multinational companies and international investors. The globalization of business activities, capital markets in particular, resulted in the need for the development of a unique set of high-quality global financial reporting standards. The global financial reporting standards, the development of which is underway, should not be observed as a sole accounting response to the capital market globalization. They are one of the crucial factors of further globalization and integration of capital markets, thereby global economic development as well, because they serve as a means for satisfaction of information needs of numerous participants on the capital markets around the globe. International Financial Reporting Standards (IFRS) have a potential to become the universal language of financial reporting. They are widely spread in the world, but there is much room for their further dissemination.

Keywords: financial reporting, standards, globalization, capital market, International Financial Reporting Standards (IFRS).

---

* ✉ vobradovic@kg.ac.rs

Увод

Потреба да се финансијско извештавање подвргне регулативи већ одавно није спорна, а произлази из објективне немогућности слободног тржишта да увек обезбеди довољно квалитетних информација за екстерне интересенте. Значај финансијских извештаја за доношење одлука од стране учесника на тржиштима капитала, а тиме и за ефикасно функционисање тих тржишта и економски развој, довео је до потребе да се успоставе и стално усавршавају стандарди финансијског извештавања, као смернице које компаније треба да поштују када састављају финансијске извештаје опште намене.

Развој стандарда финансијског извештавања је у дугом периоду био готово искључиво национално оријентисан. Свака земља је, у складу са својим потребама и специфичностима окружења, успоставила одговарајући регулаторни механизам, који је креирао стандарде и обезбеђивао њихову примену, при чему је различитост окружења финансијског извештавања од земље до земље учинила да се национални стандарди међусобно разликују. Национална оријентација процеса доношења стандарда није представљала сметњу у условима релативно скромног нивоа економске повезаности земаља и релативно малог броја мултинационалних компанија и међународно оријентисаних инвеститора.

Међутим, под утицајем економске глобализације неминовно се наметнуло питање глобализације стандарда финансијског извештавања, јер је постало јасно да разлике између националних стандарда представљају значајну баријеру за међународни бизнис. У почетку, процес глобализације стандарда финансијског извештавања превасходно је доживљаван као процес смањивања разлика између националних стандарда, чија егзистенција није довођена у питање, али последњих година све више долази до изражаја потреба за јединственим, глобално важећим стандардима, који би заменили националне стандарде.

Под утицајем неспорне потребе за јединственим глобалним стандардима финансијског извештавања, последњих деценија предузимају се значајне активности које су усмерене ка њиховом установљењу. Главни носилац тих активности је Међународни одбор за рачуноводствене стандарде (IASB), који развија Међународне стандарде финансијског извештавања (МСФИ).

1. Условљеност глобализације стандарда финансијског извештавања

До седамдесетих година XX века, доношење стандарда финансијског извештавања имало је искључиво национални карактер (Collins, 1989). Међутим, економска глобализација (глобализација бизниса), у смислу „великих и растућих токова трговине и капиталних инвестиција између земаља“ (Lehman, 2005, 976), донела је преокрет. Реч је о процесу који заправо представља сегмент једног

ширег процеса – процеса глобализације уопште, као „ближе интеграције земаља и људи света“ (Irvine, 2008, 126).

Развој мултинационалних компанија, као компанија које имају седиште у једној земљи, али које послују и у другим земљама (Dournik & Perera, 2007), донео је феномен глобалне конкуренције. Тржишта производа, услуга, капитала, рада и менаџера све више постају глобална, технологије и концепти се све брже шире, а компаније се у многим аспектима пословања све више ослањају на глобалне стандарде ефикасности. Компаније све мање пореде своје перформансе с локалним конкурентима, а све више са сличним компанијама из других земаља (Choi & Meek, 2008). Растућа конкуренција компанија из различитих земаља света, повећање броја земаља с тржишном привредом и убрзан развој информационог технологија представљају кључне факторе промене глобалне пословне климе. Услед развоја телекомуникација и технолошких иновација на другим пољима, светски финансијски центри се све више међусобно повезују (Jones, 2007).

У жељи да приступе јефтинијим изворима капитала, или због немогућности да на домаћем тржишту пронађу довољно капитала за раст и развој, компаније за капиталом све више трагају у иностранству. Последича тога јесте котирање значајног броја компанија на иностраним берзама, што је карактеристично не само за компаније из развијених земаља већ и за оне из земаља у развоју. На пример, у 1983. години на Њујоршкој берзи акција котирало се 50 иностраних компанија изван САД, а у 2013. години – 519 иностраних компанија, тј. 10,4 пута више (World Federation of Exchanges, 2014).

Попут компанија, и инвеститори (и индивидуални и институционални) све више се понашају глобално, а брзи развој информационог и комуникационог технологија снажно је подстакло улагање капитала широм света, јер је смањило баријере физичке удаљености. Инвеститори све више увиђају користи од улагања у иностране компаније, а традиционална оријентација ка локалним тржиштима уступа место тежњи да се „искористе најатрактивније инвестиционе прилике, без обзира на то где се оне налазе“ (Choi & Meek, 2008, 14). Проширењем фокуса с матичне земље на већи број земаља, или чак на читав свет, инвеститори повећавају шансе за проналажење профитабилних подухвата и смањују укупан ризик улагања. Пораст заинтересованости инвеститора за инострана улагања потврђују емпиријски подаци. Наиме, укупни токови капитала између САД и осталих земаља су у 1980. години чинили мање од 1% бруто домаћег производа САД, да би у 2005. години достигли скоро 30%, при чему су значајан пораст забележили токови капитала по основу купопродаје акција (Karolyi, 2006).

Глобална оријентација компанија и инвеститора довела је до глобализације тржишта капитала и растуће интегрисаности берзи хартија од вредности. Глобализација тржишта капитала, интензивирана током осамдесетих година XX века, олакшала је стицање и продају хартија од вредности које потичу из

различитих делова света и postavila nove izazove regulatorima širom sveta, koji su došli u situaciju da moraju da se „прилагоде како би изашли у сусрет потребама тржишних учесника и да истовремено одрже жељени ниво заштите инвеститора и интегритета тржишта“ (Jones, 2007, 92).

Под утицајем глобалне интеграције тржишта капитала, раста међународне трговинске размене и технолошких иновација, финансијски извештаји се све чешће користе у иностранству. Другим речима, данас је уобичајено да се „производи рачуноводства једне земље користе у низу других земаља“ (Nobes & Parker, 2010, 81). Глобална конкуренција на тржиштима производа, услуга и капитала захтева да финансијско рачуноводство и ревизија буду транспарентни, упоредиви на међународном нивоу и квалитетни (Benston, Bromwich, Litan & Wagenhofer, 2006). Потреба да се принципи и праксе финансијског извештавања, које представља средство комуникације у пословном свету, „слободно крећу преко националних граница“ (Weirich, Pearson & Churyk, 2010, 85) све је израженија. При томе, сасвим оправдано се истиче да „глобална тржишта не могу да наставе да расту уз провинцијско финансијско извештавање“ (Collins, 1989, 82).

У таквим околностима, јавио се раскорак између потреба пословног света и стварних карактеристика финансијских извештаја. Испоставило се да су разлике у националним стандардима и праксама финансијског извештавања значајна препрека за коришћење финансијских извештаја изван националних граница. Компаније које настоје да привуку инострани капитал и инвеститори који покушавају да диверзификују своја улагања на међународној основи суочили су се с разликама у финансијском извештавању, као и с разликама у подручју ревизије. Глобализација финансијског извештавања, као процес уједначавања пракси финансијског извештавања širom sveta, наметнула се као једини начин за превазилажење насталог раскорака. Према томе, услед „суштинских разлика у захтевима и праксама финансијског извештавања širom sveta, као и растућих потреба корисника финансијских извештаја за упоређењем информација о компанијама из различитих земаља“ (Choi & Meek, 2008, 282), глобализација финансијског извештавања је током последњих деценија XX века постала питање од изузетног значаја за међународно пословање.

Реалне потребе учесника у пословном животу изложиле су притисцима рачуноводствену професију и доносиоце стандарда финансијског извештавања, од којих се очекује да усвоје глобалну перспективу. Усмереност притисака ка доносиоцима стандарда базира се на исправној претпоставци да глобализацију пракси, као суштинску (*de facto*) глобализацију, није могуће остварити без глобализације стандарда, као формалне (*de jure*) глобализације. Ако се има у виду кључни утицај стандарда финансијског извештавања на рачуноводствене праксе, сасвим је јасно зашто се питање изградње јединственог сета глобалних стандарда финансијског извештавања, који би заменио националне стандарде,

нашло у центру пажње бројних учесника у пословном свету и рачуноводствених теоретичара.

Између глобализације тржишта капитала и глобализације стандарда финансијског извештавања постоји двосмерна веза. С једне стране, глобализација тржишта капитала поставила је у први план питање глобализације стандарда финансијског извештавања, која се доживљава као предуслов за задовољење информационих потреба бројних учесника на тржиштима капитала широм света. С друге стране, очекује се да ће глобализација стандарда финансијског извештавања пружити подстицај за даљу глобализацију и интеграцију тржишта капитала. То значи да глобализацију стандарда финансијског извештавања не треба посматрати само као рачуноводствени одговор на глобализацију тржишта капитала. Тиме што помаже да се на бољи начин задовоље информационе потребе бројних учесника на тржиштима капитала широм света, глобализација стандарда финансијског извештавања представља један од битних фактора даље глобализације и интеграције тржишта капитала, а тиме и глобалног економског развоја.

2. Предности глобалних стандарда финансијског извештавања

Примарни економски разлог за изградњу јединствених глобалних стандарда финансијског извештавања проистиче из чињенице да „разлике у рачуноводственим праксама представљају баријеру за кретање капитала“ (Saudagaran, 2009, 234). У одсуству глобалних стандарда, комуникација компанија с иностраним инвеститорима, од које зависи могућност прибављања потребног капитала, доноси значајне трошкове. Да би своје финансијске извештаје учиниле разумљивијим за иностране кориснике, многе компаније су принуђене да их, делимично или у целини, преведу на стандарде других земаља. О размерама трошкова који по том основу могу настати довољно јасно говори пример немачке компаније из области ауто-индустрије, „Daimler-Benz“, која је 1993. године, припремајући се за котирање на Њујоршкој берзи акција, према сопственој процени, потрошила 60 милиона америчких долара на састављање финансијских извештаја у складу са GAAP САД (Doupnik & Perera, 2007).

Да би се извршило консолидовање финансијских извештаја, неопходно је да појединачни извештаји свих компанија укључених у круг консолидовања буду засновани на истим стандардима, а то су стандарди који важе за матичну компанију. Али, иностране зависне компаније су у обавези да појединачне финансијске извештаје састављају у складу са стандардима својих земаља, јер то од њих захтева национална регулатива. То значи да, у одсуству глобалних стандарда, за сваку инострану зависну компанију треба саставити два сета финансијских извештаја – један сет на бази локалних

(националних) стандарда, а други на бази стандарда меродавних за матичну компанију.

С обзиром на претходно, глобални стандарди финансијског извештавања би компанијама, а нарочито оним мултинационалног карактера, донели користи у виду (Doupnik & Perera, 2007; Nobes & Parker, 2010; Roberts, Weetman & Gordon, 2008):

- лакшег комуницирања с међународним стејкхолдерима;
- лакшег приступа иностраним тржиштима капитала и, самим тим, лакшег прибављања јефтинејег капитала;
- лакшег и јефтинејег прибављања капитала по основу лакшег приступа иностраних инвеститора домаћем тржишту капитала, као и по основу смањења ризика за инвеститоре;
- нижих трошкова састављања, ревизије и публикавања консолидованих финансијских извештаја;
- могућности да се сопствена успешност упореди са успешношћу иностраних компанија које се баве истом делатношћу;
- лакше евалуације иностраних кандидата за преузимање и
- лакшег трансфера најбољих пракси и рачуноводственог особља унутар компаније.

Од поменутих користи глобалних стандарда за компаније, можда најзначајнија јесте снижење трошкова (цене) капитала које би проистекло из спремности инвеститора и кредитора да прихвате ниже приносе (дивиденде, капиталне добитке и камате). Инвеститори и кредитори су, теоретски, вољни да прихвате релативно ниске приносе уколико сматрају да је ризик улагања низак. Процењени ризик пак представља функцију већег броја фактора, а један од њих везан је за рачуноводство и произлази из тешкоћа разумевања финансијских извештаја и опасности да се све компаније не придржавају стандарда финансијског извештавања у подједнакој мери (Epstein, 2009). Јединствени сет глобалних стандарда финансијског извештавања који се доследно поштује широм света значајно би допринео смањењу тог ризика.

У ситуацији када компаније из различитих земаља састављају финансијске извештаје на различит начин, јер следе различите стандарде, финансијски извештаји нису међусобно упоредиви, а инвеститори их с тешкоћама читају и анализирају. Уколико не разумеју у потпуности финансијске извештаје, инвеститорима је теже да процене перспективе компанија. Из тог разлога, у одсуству глобалних стандарда финансијског извештавања, инвестиционе одлуке нису увек оптималне, тј. могу да буду другачије од одлука које би биле донете када би све компаније следиле исте стандарде. Јединствени глобални стандарди

финансијског извештавања омогућили би инвеститорима да лакше и прецизније пореде перформансе компанија из различитих земаља, захваљујући чему би се повећао опсег прилика за улагање (Kothari & Barone, 2006). Конкретније, глобални стандарди финансијског извештавања инвеститорима могу донети користи у виду (Choi & Meek, 2008; Douppnik & Perera, 2007; Roberts и сар., 2008):

- лакше и јефтиније анализе иностраних финансијских извештаја, јер би престала потреба за упознавањем разних иностраних рачуноводствених система;
- смањења опасности од погрешног разумевања финансијских извештаја иностраних компанија и, самим тим, смањења вероватноће доношења погрешних одлука;
- општег повећања поверења у финансијске извештаје компанија;
- проширења опсега инвестиционих прилика и

смањења укупног ризика по основу већих могућности за међународну диверзификацију улагања.

Дакле, глобални стандарди финансијског извештавања, под условом да се конзистентно примењују, могу инвеститорима да донесу ниже трошкове прикупљања информација и мањи информациони ризик (Ball, 2006). Да су инвеститори веома заинтересовани за глобалне стандарде финансијског извештавања недвосмислено је потврдило емпиријско истраживање међународне организације која се бави проблемом корпоративног управљања (ICGN). Према том истраживању, више од 80% инвеститора сматра да је изградња јединственог сета глобалних стандарда корисна (Willemain, 2008).

Последице међународних разлика у финансијском извештавању осећају и кредитори, нарочито међународни (попут Светске банке). Њима је тешко да процене кредитни бонитет потенцијалних иностраних клијената. С обзиром на то, јасно је да би успостављање глобалних стандарда финансијског извештавања омогућило кредиторима да лакше разумеју финансијске извештаје иностраних тражилаца зајмова и да лакше упореде њихов кредитни бонитет с бонитетом других сличних компанија широм света.

Разноликост стандарда финансијског извештавања отежава рад и међународним рачуноводственим фирмама које пружају услуге клијентима из различитих земаља, укључујући услуге ревизије финансијских извештаја и консултантске услуге из области рачуноводства. Њима би глобални стандарди финансијског извештавања донели користи у виду (Chandler, 1996; Choi & Meek, 2008; Douppnik & Perera, 2007; Tweedie, 2007):

- лакшег проналажења адекватног особља, јер би рачуновође широм света током свог образовања и усавршавања стицале слична знања;
- лакшег трансфера особља, знања и вештина између земаља;
- лакше и јефтиније ревизије консолидованих финансијских извештаја мултинационалних компанија;
- смањења трошкова едукације особља, јер би престала потреба за упознавањем већег броја међусобно различитих националних стандарда финансијског извештавања, и
- повећања могућности за стандардизацију обуке особља и ревизијских пракси, што би допринело побољшању квалитета ревизије.

С друге стране, рачуноводствени професионалци би, након успостављања јединствених глобалних стандарда, добили веће могућности за проналажење посла широм света, јер би њихово знање, стечено у једној земљи, могло да се примени и у другим земљама. Тиме би се створили бољи услови за међународну (глобалну) конкуренцију на тржишту рачуновођа.

Претходна излагања су показала да квалитетни и, на међународном (глобалном) нивоу, упоредиви финансијски извештаји, креирани на бази глобалних стандарда, могу да донесу вишеструке користи бројним актерима у пословном свету, а посебно учесницима на тржиштима капитала. Захваљујући томе, тржишта капитала била би ефикаснија, а самим тим би ефикаснија била алокација ограничених економских ресурса, што би, даље, позитивно утицало на глобални економски развој, а тиме и на глобално благостање. Из тог разлога се став Дејвида Твидија (David Tweedie), бившег председника IASB-а, да прича о глобалним стандардима финансијског извештавања „није само прича о књиговодству, већ и о светском расту, трговини, инвестицијама и запослености“ (Kothari & Barone, 2006, 23), може сматрати сасвим исправним.

Још један снажан аргумент у корист глобалних стандарда финансијског извештавања повезан је с чињеницом да су пословне трансакције компанија из различитих земаља суштински сличне. Компаније свуда купују и продају на тржиштима, поседују средства, позајмљују од других или другима дају зајмове, купују или продају за готово или на кредит, запошљавају и плаћају људе и плаћају порезе, а њихов опстанак и просперитет свуда зависе од двају фактора: одржавања способности плаћања (ликвидности) и остваривања добитка (Aitken & Islam, 1996). Стога је логично очекивати да ће рачуноводствени метод (поступак, третман) који корисницима финансијских извештаја из једне земље веродостојно приказује економску суштину неке трансакције, одговарати и корисницима из других земаља (Nicolaisen, 2004).

Упркос бројним неоспорним користима јединствених глобалних стандарда финансијског извештавања, њихово установљење није једноставно. Разлике у

правном, политичком и културолошком окружењу и институционалном уређењу земаља, које су националне стандарде учиниле различитим, уједно представљају значајну препреку за развој глобалних стандарда.

3. Развој глобалних стандарда финансијског извештавања: досадашњи учинак и перспективе

Иницијални корак на плану изградње глобалних стандарда финансијског извештавања начињен је 1973. године, када је основан Међународни комитет за рачуноводствене стандарде (IASB). Мада је током непуне три деценије свог функционисања развио обиман и детаљан сет стандарда који покривају кључне проблеме састављања финансијских извештаја опште намене, IASC није успео да наметне те стандарде као глобални модел финансијског извештавања. Тек након трансформације IASC-а у Међународни одбор за рачуноводствене стандарде (IASB), која је извршена у 2001. години, дошло је до значајног напретка на плану изградње глобалних стандарда финансијског извештавања. Међународни стандарди финансијског извештавања (МСФИ), као производи вишедеценијског рада IASC-а и IASB-а, наметнули су се као кључни претенденти за статус јединствених глобалних стандарда. Широм света, МСФИ се доживљавају као стандарди веома доброг квалитета, који су адекватни том задатку (Epstein, 2009).

Емпиријско истраживање спроведено под покровитељством Уједињених нација на узорку од 5.000 великих компанија (са аспекта вредности укупних средстава на крају 2010. године) из различитих делова света, указало је на растући тренд примене МСФИ у свету. Током периода 2001–2010. године, удео компанија које следе МСФИ непрестано је растао, док се удео компанија које следе GAAP САД (то нису само компаније из САД већ и компаније из других земаља, као што је Јапан) благо али непрестано смањивао, а удео компанија које следе националне стандарде различите од GAAP САД смањивао се непрестано и осетно. На почетку посматраног периода, тј. у 2001. години, која је уједно година трансформације IASC-а у IASB, финансијске извештаје на бази МСФИ састављало је само 1% компанија из узорка. На крају посматраног периода, тј. у 2010. години, МСФИ је поштвало 35% компанија из узорка. Удео компанија које следе GAAP САД у истом периоду опао је са 34% на 27%, док је удео компанија које следе друге националне стандарде (различите од GAAP САД) опао са 65% на 38% (United Nations Conference on Trade and Development, 2013).

Претходно истакнуте промене последица су чињенице да су многе земље света своје стандарде финансијског извештавања замениле међународним (МСФИ). По свом глобалном утицају, МСФИ су, на почетку XXI века, били далеко испод GAAP САД, али је, до краја прве деценије истог века, дошло до преокрета. Ипак, глобални значај GAAP САД и даље се може сматрати великим. Иако је, током прве деценије XXI века, осетно опао значај националних и регионалних стандарда различитих од МСФИ, они и даље доминирају на

глобалном плану у односу на МСФИ. То доказује чињеница да је у 2010. години тек нешто више од трећине посматраних компанија (35%) следило МСФИ, док су преостале компаније следили друге стандарде. Сасвим је јасно да постоји велики простор за даље ширење утицаја МСФИ.

Поред претходног емпиријског истраживања, добру основу за сагледавање актуелног глобалног значаја МСФИ, а тиме и учинка на плану развоја глобалних стандарда финансијског извештавања, представљају профили јурисдикција (које се претежно поклапају са самосталним државама) са аспекта коришћења МСФИ, које израђује, ажурира и публикује (на свом званичном интернет сајту) МСФИ фондација, као тело које финансира и контролише IASB и бира његове чланове. До септембра 2015. године, МСФИ фондација је израдила и публиковала укупно 140 профила јурисдикција са свих континената, укључујући све најзначајније економије (IFRS Foundation, 2015).

Анализа профила јурисдикција недвосмислено показује да су МСФИ широко распрострањени у свету. У око три четвртине разматраних јурисдикција које имају организовано тржиште капитала, МСФИ су једина основа за састављање консолидованих финансијских извештаја домаћих котираних компанија. У већини преосталих јурисдикција, МСФИ коегзистирају с другим стандардима као основа за састављање консолидованих финансијских извештаја котираних компанија. При томе, у неким јурисдикцијама, МСФИ су обавезни за неке компаније, док су остале компаније у обавези да следе друге стандарде, или је осталим компанијама допуштено да бирају између МСФИ и других стандарда. У неким јурисдикцијама, МСФИ нису обавезни ни за једну компанију, при чему је свим или неким компанијама дата могућност да бирају између МСФИ и других стандарда. Коначно, у малом броју јурисдикција (око 6%), МСФИ нису ни обавезни ни допуштени, што значи да све домаће котиране компаније састављају консолидоване финансијске извештаје на бази других стандарда (националних или регионалних).

У већини јурисдикција, МСФИ представљају обавезну основу и за састављање појединачних финансијских извештаја котираних компанија. Ипак, ниво примене МСФИ за ову сврху осетно је мањи у односу на ниво њихове примене за сврху састављања консолидованих извештаја котираних компанија. Наиме, у неким јурисдикцијама МСФИ су обавезни за консолидоване извештаје котираних компанија, али нису обавезни, или су чак забрањени, за појединачне извештаје истих компанија.

Од јурисдикција у којима се, поред домаћих, могу котирати иностране компаније, у приближно две трећине све иностране котиране компаније су у обавези да примењују МСФИ. У већини преосталих јурисдикција, МСФИ су за иностране емитенте једна од понуђених опција, а у понуди се, поред њих, најчешће налазе GAAP САД. У 5% јурисдикција инострани емитенти немају обавезу нити могућност да следе МСФИ.

На основу претходног, може се констатовати да су МСФИ доминантна, али не и једина основа финансијског извештавања котираних компанија на глобалном нивоу. Томе треба додати да у преко 90% анализираних јурисдикција барем неке од некотираних компанија имају обавезу или могућност да примењују МСФИ. При томе, многе јурисдикције су, поред пуне верзије МСФИ, усвојиле и МСФИ за мале и средње ентитете, као њихову сажету верзију, која је превасходно намењена ентитетима који састављају финансијске извештаје опште намене, а који се не котирају на јавном тржишту капитала, нити имају јавну одговорност по неком другом основу. Ипак, у односу на пуну верзију МСФИ, скраћена верзија МСФИ има осетно мањи глобални значај. Примена МСФИ за мале и средње ентитете је у 2015. години обавезна или барем допуштена у 57% анализираних јурисдикција. У 4% јурисдикција сажета верзија МСФИ послужила је као основа за развој националних стандарда за мале и средње ентитете. Разлика између глобалне распрострањености пуне и сажете верзије МСФИ је, пре свега, последица чињенице да званичне институције Европске уније нису усвојиле сажету верзију МСФИ. Из тог разлога, сажету верзију МСФИ нису усвојиле ни појединачне земље чланице ЕУ, мада су је неке земље ЕУ искористиле као основу за развој сопствених (националних) стандарда, уз одређене модификације.

Профили јурисдикција, такође, говоре о намерама јурисдикција у вези с применом МСФИ у будућности. Анализа тих намера недвосмислено показује да током наредних година треба очекивати даљи пораст нивоа примене МСФИ на глобалном нивоу. Наиме, неке јурисдикције које до сада нису усвојиле МСФИ намеравају то да учине, а неке које су их усвојиле намеравају да прошире опсег њихове примене, у смислу проширења круга компанија које морају или могу да их следе.

У литератури не постоји јединствено виђење досадашњег учинка на плану изградње јединствених глобалних стандарда финансијског извештавања. Пактер (Pacter) означава тај учинак као „изванредан, успешан и веома користан за глобалну економију“ (2015, 16), док Бенисон (Bennison) сматра глобално ширење МСФИ „једном од највећих револуција у досадашњој историји финансијског извештавања“ (2007, 2). Међутим, Нобс (Nobes, 2013) скреће пажњу на чињеницу да ни у једној од 16 јурисдикција с највећим тржиштем капитала МСФИ нису обавезни за све ентитете, указујући, при томе, и на разлике у практичној примени МСФИ широм света. Истраживање Дворжака и Вашека (Dvořák & Vašek, 2015) открило је да је, у периоду 2007–2012. године, учешће укупне тржишне капитализације компанија које се котирају на домаћем тржишту капитала и које су у обавези да поштују МСФИ у укупној светској тржишној капитализацији осциловало око нивоа од 41%. То је последица чињенице да домаће компаније које се котирају на 5–10 највећих светских берзи и даље нису у обавези да примењују МСФИ.

У контексту настојања да се МСФИ учине универзалним језиком финансијских рачуновођа, посебан значај има отпочети процес конвергенције (приближавања) МСФИ и GAAP САД. Наиме, GAAP САД су добили посебну улогу у процесу изградње глобалних стандарда финансијског извештавања због великог глобалног значаја економије САД, а нарочито тржишта капитала ове земље, али и због свог високог квалитета и широке глобалне заступљености (коју је потврдило раније поменуто истраживање). Регулатор тржишта капитала САД, Комисија за хартије од вредности и берзе (SEC), посматра процес конвергенције МСФИ и GAAP САД као процес током којег МСФИ треба да постану довољно квалитетни да би могли да буду наметнути котираним компанијама из САД.

До сада је остварен значајан напредак на плану конвергенције МСФИ и GAAP САД. У многим подручјима финансијског извештавања, поменути процес је довео до развоја квалитетних глобалних решења, која су уграђена у МСФИ. Али, постоје и подручја (као што је извештавање по сегментима) у којима нема опште сагласности о томе да ли је конвергенција заиста побољшала МСФИ (Pacter, 2013). У неким подручјима (нпр. финансијско извештавање о залихама и о некретнинама, постројењима и опреми) и даље постоје значајне разлике између МСФИ и GAAP САД, а до сада нису предузете никакве или скоро никакве активности да би се оне превазишле, док у неким подручјима активности јесу предузете, али нису донеле значајан успех. То значи да је процес конвергенције МСФИ и GAAP САД и даље далеко од окончања. У сваком случају, нема дилеме око тога да су МСФИ и GAAP САД све ближи и да њихова конвергенција позитивно утиче на општи квалитет МСФИ (Обрадовић и Карапавловић, 2015).

Закључак

Различитост стандарда финансијског извештавања од земље до земље не представља сметњу све док компаније обављају своје активности и прибављају капитал претежно унутар државних граница. Међутим, последње деценије су карактеристичне по растућој глобализацији бизниса, у смислу да компаније све више постају оријентисане на инострана тржишта и иностране изворе капитала. Такође, све је више инвеститора који свој капитал улажу изван граница матичне земље, док берзе постају све више отворене и за иностране компаније. У условима глобализације бизниса, а посебно глобализације тржишта капитала, и брзог развоја информационих технологија, различитост стандарда финансијског извештавања наметнула се као озбиљна препрека и извор значајних додатних трошкова, чији терет подносе међународно оријентисане компаније и глобални инвеститори.

Процес глобализације стандарда финансијског извештавања, који увелико траје, може се сматрати веома позитивним. Од овог процеса се очекује да допринесе слободном току глобалних улагања и донесе значајне користи свим учесницима на тржиштима капитала, као и осталим учесницима у процесу финансијског извештавања. Таква очекивања су заснована на претпоставци о

суштинској сличности пословних трансакција и догађаја свих компанија, без обзира на специфичне околности у којима оне послују.

МСФИ данас представљају широко распрострањен модел финансијског извештавања. Они су реалност у највећем делу света, мада не и у читавом свету. У многим земљама само неки, али не сви, извештајни ентитети имају обавезу да примењују МСФИ. Ако се пође од актуелног стања и испољених тенденција, за МСФИ се може рећи да су на добром путу да прерасту у универзални рачуноводствени језик, али и да су још далеко од тог статуса. Дакле, постоји значајан простор за даље распрострањавање МСФИ, тј. за даљу глобализацију стандарда финансијског извештавања.

Ипак, треба имати у виду да квалитетни глобални стандарди финансијског извештавања јесу најважнији, али не и једини предуслов за побољшање глобалне упоредивости финансијских извештаја. Различито тумачење истих стандарда од стране састављача финансијских извештаја, различити принципи и процедуре ревизије и различити начини супервизије рада ревизора од земље до земље могу финансијске извештаје да учине неупоредивим на глобалном плану чак и ако постоје универзални стандарди финансијског извештавања.

Литература

- Aitken, M. J., & Islam, M. A. (1996). Dispelling arguments against international accounting standards. In J. Blake и M. Hossain (eds), *Readings in International Accounting*. London: International Thomson Business Press, 46–56.
- Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): pros and cons for investors. *Accounting and Business Research*, 36 (Special Issue): 5–27.
- Bennison, R. (2007). Foreword. In KPMG LLP, *International Financial Reporting Standards: The quest for a global language*, 2.
- Benston, G. J., Bromwich, M., Litan, R.E., & Wagenhofer, A. (2006). *Worldwide financial reporting: The development and future of accounting standards*. Oxford Scholarship Online.
- Chandler, R. A. (1996). The international harmonization of accounting: in search of influence. In J. Blake & M. Hossain (eds), *Readings in International Accounting*. London: International Thomson Business Press, 3–15.
- Choi, F. D. S., & Meek, G. K. (2008). *International Accounting* (7th ed.). New Jersey, NJ: Pearson Education International.
- Collins, S. H. (1989). The move to globalization. *Journal of Accountancy*, 167 (3): 82–85.
- Doupnik, T., & Perera, H. (2007). *International Accounting*. New York, NY: McGraw-Hill.

Dvořák, M., & Vašek, L. (2015). Are IFRS really global standards of financial reporting? Analysis of worldwide jurisdiction profiles. *Procedia Economics and Finance*, 25: 156–165.

Epstein, B. J. (2009). The economic effects of IFRS adoption. *The CPA Journal*, 79 (3): 26–31.

IFRS Foundation (2015). *Jurisdiction Profiles*. Преузето 1. 9. 2015. са сајта www.ifrs.org/Use-around-the-world/Pages/Jurisdiction-profiles.aspx.

Irvine, H. (2008). The global institutionalization of financial reporting: The case of the United Arab Emirates. *Accounting Forum*, 32: 125–142.

Jones, R. C. (2007). Global accounting and auditing. In D. R. Carmichael, O. R. Whittington и L. Graham (eds), *Accountant's Handbook Volume One: Financial Accounting and General Topics*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Inc.

Karolyi, G. A. (2006). The world of cross-listings and cross-listings of the world: Challenging conventional wisdom. *Review of Finance*, 10: 99–152.

Kothari, J., & Barone, E. (2006). *Financial Accounting: An International Approach*. Harlow: Prentice Hall.

Lehman, G. (2005). A critical perspective on the harmonisation of accounting in a globalising world. *Critical Perspectives on Accounting*, 16: 975–992.

Nicolaisen, D. T. (28. 9. 2004). *Speech by SEC Staff: Remarks before the IASB Meeting with World Standard-setters*. Преузето 17. 2. 2009. са сајта www.sec.gov/news/speech/spch092804dtn.htm.

Nobes, C. (2013). The continued survival of international differences under IFRS. *Accounting and Business Research*, 43: 83–111.

Nobes, C., & Parker, R. (2010). *Comparative International Accounting* (11th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.

Обрадовић, В., и Карапавловић, Н. (2015). The convergence between IFRS and U.S. GAAP: past and perspectives. У Г. Радосављевић (ур.), *Contemporary Issues in Economics, Business and Management*. Крагујевац: Економски факултет, 505–519.

Pacter, P. (2013). What have IASB and FASB convergence efforts achieved? *Journal of Accountancy*, 215 (2): 50–59.

Pacter, P. (2015). Global reach of IFRS is expanding, *The CPA Journal*, 85 (7): 13–16.

Roberts, C., Weetman, P., & Gordon, P. (2008). *International Corporate Reporting: A Comparative Approach* (4th ed.). Harlow: Pearson Education Limited.

Saudagaran, S. M. (2009). *International Accounting: A User Perspective* (3rd ed.). Chicago, IL: CCH.

Tweedie, D. (24. 10. 2007). *Statement before the Subcommittee on Securities, Insurance, and Investment of the United States Senate*. Washington, DC. Преузето 26. 10. 2007. са сајта www.iasplus.com.

United Nations Conference on Trade and Development (2013). *International Accounting and Reporting Issues: Review 2011*. Geneva: United Nations.

Weirich, T. R., Pearson, T. C., & Churyk, N. T. (2010). *Accounting & Auditing Research: Tools & Strategies* (7th ed.). Danvers, MA: John Wiley & Sons, Inc.

Willemain, J. (2008). *Corporate reporting: trends and tensions in convergence*. Deloitte.

World Federation of Exchanges (2014). *Annual Query Tool*. Преузето 10. 11. 2014. са сајта www.world-exchanges.org/statistics/annual-query-tool.

Resume

During a long period of time each country developed its own financial reporting standards in accordance with the specificities of the environment. The diversity of financial reporting environment among countries caused the differences between the national standards. However, economic globalization has brought about some significant changes. The companies as capital users and the investors as capital providers act increasingly more often globally, the consequence of which is the globalization of capital markets and increasing integration of stock exchanges. Financial statements are increasingly used beyond the borders of a country in which they have been prepared due to globalization of capital markets, increase in international trade exchange and technological innovations. Many of the business world participants have been emphasizing the need for establishment of the unique set of high-quality global financial reporting standards, due to the increasing need for the comparable information on companies coming from different countries.

There is a two-way relation between the globalization of capital markets and the globalization of financial reporting standards. On the one side, the globalization of capital markets has set the matter of the financial reporting standards globalization in the foreground as a prerequisite for the satisfaction of information needs of the capital market participants. On the other side, the globalization of financial reporting would provide the incentive for further globalization and integration of capital markets.

The global financial reporting standards would provide the benefits of easier access to foreign capital markets, lower capital cost, and lower cost of preparing and auditing consolidated financial statements to the companies. The investors would benefit in the way of easier, more precise, and cheaper comparison of the performances of companies from different countries, which would increase the range of investment opportunities along with the risk decrease, while it would be easier for creditors to assess the solvency of the foreign credit seekers. High-quality and comparable financial

statements, prepared in accordance with the global standards, would have positive impact on the capital market effectiveness as well as on the global economic development. Nevertheless, the establishment of global standards is not simple. The differences in legal, political, and culture environment, as well as the institutional constitution of countries, which have brought about the discrepancies between the national standards, at the same time represent a significant obstacle for the development of global standards.

After the transformation of the International Accounting Standards Committee (IASC) into International Accounting Standards Board (IASB) in 2001, there has been significant progress in the globalization of financial reporting standards. International Financial Reporting Standards (IFRS), as products of decades-long work of both IASC and IASB, are used in most countries in the world, with a constantly growing number of countries that have accepted them and the number of companies that apply them. Many countries have adopted IFRS as a replacement for their own financial reporting standards. However, in many countries, only some (often listed) reporting entities apply IFRS while other entities apply other standards. Many countries have adopted IFRS for Small and Medium-Sized Entities. If we start from the current situation and the tendencies in the adoption of IFRS worldwide, we can conclude that IFRS are on the right way to become a universal accounting language, but they are still far from that status. Thus, there is a considerable space for further dissemination of IFRS, i.e., for the further globalization of financial reporting standards. In the context of efforts to transform IFRS into a universal language of financial accountants, the process of convergence between IFRS and the U.S. GAAP is very important. That process, in general, has a positive impact on the quality of IFRS.